

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

PHAN THỊ PHƯƠNG LY

BỒI DƯỠNG NĂNG LỰC TỰ HỌC CHO HỌC SINH LỚP 6
QUA VIỆC DẠY HỌC TRUYỆN CỔ TÍCH

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Thái Nguyên - 2014

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

PHAN THỊ PHƯƠNG LY

**BỒI DƯỠNG NĂNG LỰC TỰ HỌC CHO HỌC SINH LỚP 6
QUA VIỆC DẠY HỌC TRUYỆN CỔ TÍCH**

Chuyên ngành: Lý luận và phương pháp dạy học Văn - Tiếng Việt
Mã số: 60 14 01 11

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Người hướng dẫn khoa học: TS. HOÀNG HỮU BỘI

Thái Nguyên - 2014

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu khoa học của riêng tôi. Các số liệu trích dẫn đều có nguồn gốc rõ ràng, các kết quả trong luận văn là khách quan, trung thực và chưa từng được công bố trong bất kì công trình nghiên cứu nào khác.

Tác giả

Phan Thị Phương Ly

LỜI CẢM ƠN

Em xin bày tỏ lòng kính trọng và biết ơn sâu sắc tới TS. Hoàng Hữu Bội - Người thầy đã tận tình giúp đỡ em trong quá trình học tập, nghiên cứu và hoàn thành luận văn.

Em xin trân trọng cảm ơn các thầy giáo, cô giáo trong Khoa Ngữ văn, Khoa Sau đại học trường ĐHSP Thái Nguyên đã nhiệt tình giúp đỡ và động viên em trong quá trình học tập và nghiên cứu tại trường.

Tác giả luận văn xin chân thành cảm ơn Sở giáo dục và đào tạo Thái Nguyên; Ban giám hiệu, các thầy cô giáo và các em học sinh trường Phổ thông dân tộc nội trú THCS Phú Lương, THCS thị trấn Đu và gia đình, bạn bè, đồng nghiệp đã tạo điều kiện giúp đỡ tôi trong suốt thời gian qua.

Thái Nguyên, ngày 14 tháng 04 năm 2014

Tác giả

Phan Thị Phương Ly

MỤC LỤC

Trang

Trang phụ bìa.....
Lời cam đoan.....	i
Lời cảm ơn.....	ii
Mục lục	iii
Danh mục chữ viết tắt	iv
PHẦN MỞ ĐẦU	1
Chương 1. CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ CƠ SỞ THỰC TIỄN CỦA ĐỀ TÀI	7
1.1. Cơ sở lí luận.....	7
1.1.1. Lí thuyết về tự học	7
1.1.2. Truyện cổ tích và quan điểm dạy học truyện cổ tích trong chương trình Ngữ Văn 6.....	11
1.2. Cơ sở thực tiễn	18
1.2.1. Đặc điểm tiếp nhận bài học về thể loại truyện cổ tích của học sinh lớp 6	18
1.2.2. Thực trạng hoạt động tự học, năng lực tự học thể loại truyện cổ tích của học sinh lớp 6 và việc hướng dẫn học sinh tự học của giáo viên.....	21
Tiểu kết chương 1	30
Chương 2. BỒI DƯỠNG NĂNG LỰC TỰ HỌC CHO HỌC SINH LỚP 6 QUA CÁC BÀI HỌC VỀ TRUYỆN CỔ TÍCH	32
2.1.1. Bồi dưỡng kĩ năng đọc văn bản	32
2.1.2. Bồi dưỡng năng lực thâm nhập vào “ <i>thế giới cổ tích</i> ” trong truyện	33
2.2. Bồi dưỡng năng lực tự học qua bài học về văn bản “ <i>Sọ Dừa</i> ”	37
2.2.1. Bồi dưỡng kĩ năng đọc văn bản	37
2.2.2. Bồi dưỡng năng lực thâm nhập vào “ <i>thế giới cổ tích</i> ” trong truyện.....	39
2.3. Bồi dưỡng năng lực tự học qua bài học về văn bản “ <i>Thạch Sanh</i> ”	44
2.3.1. Bồi dưỡng kĩ năng đọc văn bản	44

2.3.2. Bồi dưỡng năng lực thâm nhập vào “ <i>thế giới cổ tích</i> ” trong truyện.....	45
2.4. Bồi dưỡng năng lực tự học qua bài học truyện cổ tích “ <i>Em bé thông minh</i> ”	50
2.4.1. Bồi dưỡng kỹ năng đọc văn bản	50
2.4.2. Bồi dưỡng năng lực thâm nhập vào “ <i>thế giới cổ tích</i> ” trong truyện.....	52
2.5. Bồi dưỡng năng lực tự học qua bài học về truyện cổ tích “ <i>Cây bút thần</i> ”	56
2.5.1. Bồi dưỡng kỹ năng đọc văn bản	56
2.5.2. Bồi dưỡng năng lực thâm nhập vào “ <i>thế giới cổ tích</i> ” trong truyện.....	58
2.6. Bồi dưỡng năng lực tự học qua bài học về truyện cổ tích “ <i>Ông lão đánh cá và con cá vàng</i> ”	62
2.6.1. Bồi dưỡng kỹ năng đọc văn bản	63
2.6.2. Bồi dưỡng năng lực thâm nhập vào “ <i>thế giới cổ tích</i> ” trong truyện.....	64
Tiểu kết chương 2	Error! Bookmark not defined.
Chương 3. THỰC NGHIỆM SƯ PHẠM.....	71
3.1. Thiết kế bài học	71
3.1.1. Thiết kế thể nghiệm theo đề xuất của luận văn.....	71
3.1.2. Giờ dạy đối chứng:	83
3.2. Thực nghiệm sư phạm	87
3.2.1. Dạy thực nghiệm.....	87
3.2.2. Kết quả dạy thực nghiệm:	87
PHẦN KẾT LUẬN	89
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	92
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

Viết tắt	Viết đầy đủ
GV	Giáo viên
HS	Học sinh
NXB	Nhà xuất bản
NCGD	Nghiên cứu giáo dục
SGK	Sách giáo khoa
TTHL	Trung tâm học liệu
THPT	Trung học phổ thông
THCS	Trung học cơ sở

PHẦN MỞ ĐẦU

1. Lí do chọn đề tài

1.1. Về lí thuyết

Chuyện học hành đối với mỗi con người là hết sức quan trọng. Từ lúc là một đứa trẻ non nớt với những bài học đầu tiên tập lẫy, tập bò, tập đứng, tập đi, ê a tập nói..cho đến khi lớn lên, rất tự nhiên, đứa trẻ ấy được tiếp thu những bài học từ đơn giản đến phức tạp. Môi trường học tập cũng ngày càng được mở rộng: Từ gia đình đến nhà trường và xã hội. Kho tàng tri thức của nhân loại vô cùng rộng lớn và vì thế việc học của con người cũng không có giới hạn. Cha ông ta xưa đã đúc kết những câu tục ngữ nói về sự học như “ *Học ăn, học nói, học gói, học mở*”, “*Học đi đôi với hành*”, “*Học một biết mười*” hay “*Không thầy đố mày làm nên*”, “*Đi một ngày đàng học một sàng khôn*”... Lênin cũng đã dạy: “*Học, học nữa, học mãi*”. Có thể nói, trong một xã hội hiện đại, nhu cầu học tập của con người ngày một tăng cao, mọi người muốn học để biết, học để làm việc và sống tốt hơn, học để tự khẳng định mình và để hòa nhập được với xã hội ngày càng phát triển. Vấn đề đặt ra là việc học đó như thế nào để thu được hiệu quả tốt nhất.

Thực tế cho thấy, có nhiều cách để học: Học trực tiếp từ nhà trường do thầy cô giáo truyền thụ và tự học từ chính những trải nghiệm trong cuộc sống. Gibbon – Sử gia người Anh (1737 - 1794) đã từng nói: “*Mỗi người đều phải nhận hai thứ giáo dục, một thứ do người khác truyền cho, một thứ quan trọng hơn – do chính mình tạo lấy*” (Dẫn theo “*Những biện pháp phát triển năng lực tự học về văn học sử cho học sinh THPT ở miền núi phá bắc*” của tác giả Nguyễn Thị Thu Hà (DDC 373.238/HA - TTHL Đại học Thái Nguyên; 2011). Câu nói này muốn nói đến việc tự học của mỗi người vì dù ta được học dưới bất kì hình thức nào, yếu tố quan trọng phải là tự học.

Trên thực tế, đã có nhiều nhà nghiên cứu bàn đến vấn đề tự học và việc bồi dưỡng năng lực tự học cho người học nhưng chưa có công trình nghiên cứu nào đi sâu vào việc bồi dưỡng năng lực tự học cho học sinh lớp 6.

1.2. Về thực tiễn

1.2.1. Thế giới đã bước sang một thiên niên kỉ mới, thiên niên kỉ của nền văn minh trí tuệ và sự bùng nổ của khoa học công nghệ. Thực tiễn đó đòi hỏi giáo dục phải có sự thay đổi để đáp ứng được yêu cầu của thời đại. Người giáo viên không chỉ truyền thụ kiến thức mà phải dạy cho học sinh biết cách tự học một cách tích cực, chủ động, sáng tạo và có kỹ năng giải quyết những vấn đề nảy sinh trong cuộc sống. Tự học là kỹ năng cần có của học sinh.

1.2.2. Đối với học sinh lớp 6, các em ở lứa tuổi 11 – 12, lứa tuổi có nhiều thay đổi mạnh mẽ về thể chất, sức khỏe và tâm lý. Chuyển từ trường tiểu học lên THCS các em được tiếp xúc với phương pháp dạy học mới, mỗi môn học có một giáo viên giảng dạy, mỗi thầy cô có một phương pháp khác nhau; nội dung các môn học nhiều hơn đòi hỏi khả năng tự học cũng nhiều hơn. Thực tế cũng cho thấy kỹ năng tự học của các em học sinh lớp 6 còn yếu nhưng việc hướng dẫn học sinh tự học lại chưa được giáo viên chú trọng đúng mức.

1.2.3. Kho tàng truyện cổ tích Việt Nam và thế giới vô cùng phong phú, hấp dẫn nhiều thế hệ bạn đọc, đặc biệt là trẻ em. Trong chương trình Ngữ văn 6 chọn giảng năm câu chuyện, thời lượng học trên lớp là 10 tiết (mỗi tiết 45 phút) chưa đủ để khai thác hết chiều sâu ý nghĩa cũng như đặc sắc nghệ thuật của truyện. Việc bồi dưỡng năng lực tự học thể loại này qua việc dạy học các bài học trong chương trình sẽ giúp các em có một phương pháp tìm hiểu văn bản sâu hơn và có cái nhìn khái quát hơn khi đọc các câu truyện cổ tích khác trong kho tàng truyện cổ tích nhân loại. Hơn thế, khi đã có kỹ năng tự học văn bản truyện cổ tích các em có được một phương pháp nghiên cứu hay nói cách khác là có được năng lực tự học các văn bản văn chương khác.

Bởi vậy, là giáo viên giảng dạy môn Ngữ Văn ở trường phổ thông, chúng tôi chọn đề tài nghiên cứu: **“Bồi dưỡng năng lực tự học cho học sinh lớp 6 qua việc dạy học truyện cổ tích”** nhằm đóng góp một chút ít vào lí luận về vấn đề tự học nói chung và việc bồi dưỡng năng lực tự học qua việc dạy học truyện

cổ tích cho học sinh lớp 6 nói riêng, góp phần vào việc đổi mới phương pháp dạy học theo hướng tích cực hiện nay.

2. Lịch sử vấn đề

2.1. Vấn đề tự học

Trên thực tế, đã có nhiều công trình nghiên cứu về vấn đề tự học. Ngay từ năm 1973, cố Thủ tướng Phạm Văn Đồng qua bài viết “*Dạy văn là một quá trình rèn luyện toàn diện*”(Tập chí NCGD, số 11/1973) đã nêu lên nhận thức mang tính lí luận về việc đổi mới tư duy trong giảng dạy môn văn. Bài viết đã phê phán lối dạy học kiểu xưa cũ, theo điệu “*sáo*”, từ đó tác giả đề nghị không nên dạy học theo kiểu đọc chép vì như vậy học sinh bị sa vào lối học bắt chước, thụ động mà phải tạo ra cho học sinh phương pháp học tập, rèn luyện và vận dụng tốt bộ óc của mình trong việc chiếm lĩnh kiến thức.

Cố Giáo sư Phan Trọng Luận trong một số công trình nghiên cứu khoa học như: “*Con đường nâng cao hiệu quả giảng dạy văn*” (NXB Giáo dục - 1978), “*Cảm thụ văn học, giảng dạy văn học*” (NXB Giáo dục - 1983) đã nhấn mạnh đặc biệt quan điểm: Phải tạo cho học sinh vị thế chủ động, tự lập, sáng tạo nhất định trong quá trình dạy học văn; Giáo viên cần đóng vai trò là người hướng dẫn, gợi ý tạo điều kiện cho học sinh phát huy năng lực của mình.

Cuốn sách “*Quá trình dạy – tự học*” của giáo sư Nguyễn Cảnh Toàn đã khẳng định: “*Cốt lõi của học là tự học, hễ có học là có tự học vì không ai có thể học hộ người khác được*”[30]

Ngoài ra, còn có khá nhiều đề tài nghiên cứu về việc rèn luyện năng lực tự học cho học sinh đã được công bố như đề tài luận văn thạc sĩ “*Những biện pháp phát triển năng lực tự học về văn học sử cho học sinh THPT ở miền núi phá bắc*” của tác giả Nguyễn Thị Thu Hà (DDC 373.238/HA - TTHL Đại học Thái Nguyên; 2011); Luận văn thạc sĩ “*Biện pháp hướng dẫn học sinh tự học các bài ca dao trong chương trình lớp 10 THPT*” của tác giả Phạm Thái Linh Ngọc (DDC 371.3/NGO – TTHL Đại học Thái Nguyên; 2012)...